

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016281524

Дата перевірки:
25.05.2024 08:02:35 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
25.05.2024 08:05:27 EEST

ID користувача:
100011301

Назва документа: Ковальський

Кількість сторінок: 18 Кількість слів: 4024 Кількість символів: 31457 Розмір файлу: 37.18 KB ID файлу: 1016074295

56.7% Схожість

Найбільша схожість: 12.8% з Інтернет-джерелом (<https://perviydoc.ru/v43821/%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%B>)

56.4% Джерела з Інтернету 435 Сторінка 20

5.44% Джерела з Бібліотеки 80 Сторінка 23

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

ВСТУП

Невизначеність сьогодення, невпевненість у майбутньому, зростання безробіття, труднощі, пов'язані з отриманням освіти, падіння престижу низки професій породжують критичне ставлення підлітків до навчання – це призводить до примітивізації їхньої свідомості, а багатьох підлітків штовхає у кримінальне середовище. Не випадково попередження злочинів серед неповнолітніх розглядаються в масштабах світової спільноти, як надзвичайно важливий аспект попередження злочинності в цілому.

Зростання різних форм девіантною поведінки, злочинності, аморальних проявів турбує батьків і вчителів, учених і політиків, працівників міліції, суду, виховні колонії та соціальні служби. Постійно відбувається обговорення проблем створення ювенальної юстиції, орієнтованої не стільки на застосування репресивних заходів стосовно неповнолітніх, скільки на надання соціальної підтримки й допомоги підліткам, які мають проблеми із законом. Обґрунтована тривога старшого покоління, однак так і залишається тривогою, якщо достеменно не будуть усвідомлені причини й механізми злочинності неповнолітніх у суспільстві.

Складність соціального явища, іменованого протиправна поведінка, й особливо складність та багатофакторність причинного комплексу, що зумовлюють це явище, потребує серйозної методичної підготовки при розробці й реалізації державної політики попередження протиправної поведінки взагалі й, особливо, її невід'ємної складової – злочинності підлітків.

Крім того необхідно ясно й чітко виділити набір існуючих причин та умов, що породжують злочинність неповнолітніх, змінюють її рівень і структуру.

У своєму арсеналі держава має чимало засобів реалізації політики з попередження злочинності підлітків: соціальна, кримінологічна, правові заборони і кримінально-правове попередження. Оскільки протиправна

поведінка – явище соціальне, то й основну роль у її попередженні мають відігравати заходи соціальної роботи.

Проблематикою, пов'язаних відхилень у поведінці підлітків займаються численні дослідники у різних галузях наук: дефектології (Л. Виготський, Л. Занков, М. Певзнер, Р. Лебединський); праві (Г. Давидов, Р. Кудрявцев, Г. Мінковський, Б. Сидоров); психології та педагогії (Б. Алмазов, Л. Грищенко, Р. Колесов, А. Макаренко).

Об'єкт – протиправна поведінка підлітків як соціальна проблема.

Предмет – аналіз методів та моделей соціальної роботи з підлітками з протиправною поведінкою.

Мета – здійснити аналіз протиправної поведінки підлітків в контексті теорій соціальної роботи.

Об'єкт, предмет і мета дозволили сформулювати такі **завдання курсової роботи**:

1. Проаналізувати соціальні проблеми делінквентних підлітків.
2. Вивчити особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.
3. Розкрити моделі соціальної роботи, що можна застосовувати з делінквентними підлітками.
4. Розглянути соціальні служби по роботі з делінквентними підлітками.
5. Розкрити методи соціальної роботи з делінквентними підлітками.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети використані методи загальнонаукового теоретичного рівня (аналіз, синтез науково-теоретичних джерел з проблеми дослідження, порівняння, узагальнення науково-теоретичних даних).

Структура курсової роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел з 22 найменувань. Обсяг курсової роботи становить 44 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ПІДЛІТКОВА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

1.1. Визначення понять

За останні роки відбулися суттєві зміни в психічному, фізичному та соціальному розвитку підлітків, що в свою чергу, вплинуло на мотивацію їх поведінки, в тому числі й протиправної.

Проблема протиправної поведінки підлітків зумовлена тим, що в суспільстві з'явилась значна за своїми масштабами категорія дітей, які перебувають в статусі «діти групи ризику». Вони живуть під одним дахом з батьками, але зв'язки їх із сім'єю зруйновані. Відсутність потрібного догляду, зневажливе ставлення до інтересів і потреб розвиваючої особистості, жорстока поведінка в батьківській сім'ї створює реальну загрозу психічному та фізичному розвитку дитини [20, С. 430-442].

Під протиправною поведінкою розуміється стійке соціальне явище, яке досягло ступеня суспільної небезпеки, визначене законодавством. Злочинність в соціальних науках розглядається як один із видів девіантною поведінки [21, С. 395-399].

Девіантна поведінка (від лат. deviantion відхилення) – система дій і вчинків людей, соціальних груп, що суперечить соціальним нормам або визнаним у суспільстві шаблонам і стандартам поведінки.

Суть девіантної поведінки полягає в тому, що людина не дотримується вимог соціальної норми, обирає відмінний від вимог норми варіант поведінки в тій чи іншій ситуації, що веде до порушення міри взаємодії особистості та суспільства, групи та суспільства.

В основі відхилень поведінки переважно лежить конфлікт інтересів, цінностей, розбіжність потреб, деформація засобів їх задоволення, помилки виховання, життєві невдачі та прорахунки [22, С. 102-108].

Для того щоб оцінити типи девіантною поведінки необхідно з'ясувати від яких саме норм суспільства вони можуть відхилитися.

Норма – це явище групової свідомості у вигляді уявлень, що розділяє група та найбільш частих суджень членів групи про вимоги до поведінки з урахуванням їх соціальних ролей, що створюють оптимальні умови буття, з яких ці норми взаємодіють та відображаючи формують його.

Виділяють наступні норми:

- правові; моральні; естетичні.

Залежно від способів взаємодії з реальністю та порушенням тих чи інших норм суспільства, девіантна поведінка поділяється на кілька видів:

- делінквентна поведінка;

- адитивна поведінка;

- наркоманія;

- алкоголізм;

- проституція;

- суїцид.

Делінквентна поведінка – різновид девіантною поведінки, сукупність протиправних вчинків та злочинів, які не відповідають формально зафіксованим соціальними та юридичними нормами.

Деліквент – неповнолітній з соціальними відхиленнями у поведінці, який здійснює вчинки заборонені діючим законодавством та іншими нормативними актами. Це в основному психічно і фізично здоровий учень з певним негативним життєвим досвідом, деформованими соціально-естетичними знаннями, нездоровими звичками та потребами, зіпсований неправильним вихованням чи асоціальним впливом певного середовища.

Поведінка, що передує різним видам хімічної залежності називається аддиктивною поведінкою – ця поведінка виникає в результаті вживання різних груп наркотичних речовин і характеризується наявністю пов'язаних із цим проблем [10, С. 465-496].

Однією з важливих проблем є підліткова наркоманія – хворобливий психічний стан, зумовлений хронічною інтоксикацією організму внаслідок зловживання наркотичними засобами, що віднесені до таких конвенцією ООН чи комітетом з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України, і характеризується психічною та фізичною залежністю від них [18, С. 206-213].

Наркотики – це речовини, які виявляють спеціальну дію на нервову систему та організм людини в цілому, понад усе на розвиток певних відчуттів, особливих станів наркотичного сп'яніння та зміну свідомості [18, С. 206-213].

Вживання наркотиків зазвичай починається в підлітковому віці, коли схильність до наркоманії формується низкою визначених чинників (антисоціальна поведінка в ранньому віці, виховання в сім'ї наркоманів, вплив несприятливого соціального середовища, особистісні характеристики, пов'язані з покірливим норомом, не визнання традиційних цінностей, низький ступінь особистісної компетенції й соціальної відповідальності) [3, С. 130-138].

Деякими підлітками наркотики сприймаються, як можливість виділитися чи навпаки розчинитися в сірій масі. Собі подібних. Заборонений плід солодкий: навіть можливість заразитися СНІДом сприймається як геройство. Наркотики одна із головних тем розмов сучасної молоді. Більшість людей хоча б одного разу пробували наркотик. В багатьох випадках причиною є цікавість, або бажання отримати задоволення (заглушити біль) [10, С. 465-496].

Існують дві форми наркотичної залежності: фізична залежність, за якої одна й та сама доза наркотику стає недостатньою й потрібне її збільшення, щоб досягти бажаного результату і не впасти в стан абстинентного синдрому у випадку різкого припинення прийому наркотиків і психологічна залежність та залежність за якої люди, що зловживають наркотиками, відчувають

бажання приймати їх, щоб уникнути дискомфорту або одержати задоволення.

[3, С. 130-138]

Про вживання підлітками наркотичних засобів можуть свідчити:

- зміна кола знайомих, поява друзів з якими вони не знайомлять батьків;
- поява нової тематики у малюнках підлітків, які люблять малювати;
- виникнення грошових боргів, продаж сімейних цінностей або перепродаж речей для отримання власних грошей;
- байдуже ставлення до навчання, нехтування своїми обов'язками;
- порушення біологічних ритмів, які безпосередньо пов'язані з прийомом наркотиків. Різна зміна настрою, почуття пригніченості, роздратованість;
- зміна режиму активності: зниження в ранкові години і вдень (сонливість) і підвищення її у другій половині дня, ближче до ночі (безсоння);
- поява слідів проколів шкіри за ходом підшкірних вен;
- зміна зовнішнього вигляду: зменшення, або збільшення ваги, блиск очей з незвичайною зміною величини зіниць, швидке руйнування зубів.

[7, С. 257-259]

Вживання наркотичних речовин призводить до синдрому поєднання фізіологічних, поведінкових когнітивних явищ, при яких вживання речовин або класу речовин починає займати перше місце в системі цінностей індивіда. Основною характеристикою синдрому залежності є потреба (часто сильна, іноді непереборна) приймати психоактивні речовини [18, С. 206-213].

Психологічній залежності сприяє усвідомлення того, що людина може залишити свій психічний стан за допомогою наркотичної речовини, коли захоче цього. Психічна залежність виявляється спочатку неусвідомленим, а потім повністю усвідомленим і нездоланим потягом до наркотика. Поступово думки про наркотики у свідомості підлітка займають домінуюче

місце. Сфера потягів, почуттів перебудовується, будь-які приємні переживання і відчуття виражають значущість у порівнянні з дією наркотику.

Пізніше до яскраво вираженої психічної залежності від наркотику додається і фізична залежність. Тепер вже відчуття не тільки психічного, а й фізичного комфорту досягається лише при наявності наркотику в організмі. Якщо дія наркотику в організмі припиняється, а чергової дози немає, то виникає синдром позбавлення. Підліток у подібному стані думає тільки про наркотики, він здатний на все, щоб якомога швидше здобути і прийняти наркотичну речовину [1, С. 137-140].

Алкоголізм – хронічне захворювання, що розвивається в результаті безконтрольного й систематичного вживання алкогольних напоїв і призводить до фізіологічних, психологічних і соціальних розладів [3, С. 130-138].

Алкогольна залежність – хронічне захворювання, що розвивається в результаті безконтрольного й систематичного вживання алкогольних напоїв і призводить до фізіологічних, психологічних і соціальних розладів.

Перші ознаки дитячого і підліткового алкоголізму з'являються до вісімнадцяти років (злякність впливу, що означає швидке прогресування основних симптомів, розвиток запійного пияцтва, похмілля великими дозами алкоголю, низька ефективність лікування, розпад сімейних зв'язків, виникнення психозу).

Чинники, що сприяють алкоголізації: алкогольне оточення й пов'язані з цим стійкі алкогольні традиції; хитливі типи акцентуацій і психопатій як характерологічні особливості; властива віку схильність до імітації й об'єднання з однолітками, коли неформальна група стає головним регулятором поведінки; природженість алкогольних синдромів, коли немовлята відчують фізіологічну залежність від алкоголю в результаті вживання матір'ю спиртних напоїв під час вагітності [3, С. 130-138].

Причини вживання неповнолітніми алкогольних напоїв:

1. Цікавість (який вплив матиме на мене алкоголь). Для

недопущення цього потрібен систематичний контроль батьків за поведінкою дитини і роз'яснення шкідливості алкоголю для людського організму, особливо дитячого;

2. Вхід в молодіжну групу, метою діяльності якої є знаходження і спільне розпивання алкогольних напоїв та вживання наркотиків. В основному це підлітки з низьким рівнем психічного розвитку, позбавлені корисної колективної діяльності і розваг, невпевнені в собі, пасивні.

В підлітковому віці відмічаються випадки хронічного алкоголізму. Соціальному працівнику важливо знати, що суспільством передбачені певні правові норми проти напоювання підлітків. Заборонений продаж їм алкогольних напоїв та розпивання. Поява підлітків в нетверезому стані тягне за собою штраф батьків. Споювання неповнолітніх веде за собою адміністративну відповідальність.

Алкоголізм та наркоманія породжують якісну зміну генофонду нації в бік деградації і фізичного каліцтва, порушують соціальне здоров'я суспільства [20, С. 430-442].

Проституція – це сфера емоційно безликих, позашлюбних, здійснюваних за оплату, статевих стосунків.

Головною причиною проституції серед підлітків є їх бажання заробити, поєднуючи це з думками про «гарне життя», потім їдуть причини загально соціального характеру – невисокий рівень культури, в тому числі – сексуальної, розбещеність та неблагополуччя в сім'ї.

Виділяють декілька видів проституції:

- готельна – організована форма сексуальної комерції, яку контролюють різні злочинні угруповання;
- «приватна проституція» - організована численними агентствами по наданні спеціальних послуг (клуби, бані, масажні та косметичні салони), широко рекламуються в газетах;
- «квартирна проституція» - таємно організована однією або декількома проститутками особиста мережа клієнтів;

- «вулична проституція» і т.д. [14, С. 120-123].

Суїцид – свідоме позбавлення себе життя або спроба до самогубства. Ці спроби девіантною поведінки в значній мірі характерні для дітей групи ризику – це така категорія дітей, яка більше за інші категорії піддається негативним зовнішнім впливам з боку суспільства та його кримінальних елементів, що стали причиною дезадаптації неповнолітніх – це, в основній своїй масі, діти сироти та діти вулиці.

Часто трапляються і випадки суїциду серед підлітків з проявами девіантною поведінки.

Суїцидальна поведінка у підлітків часто пояснюється відсутністю життєвого досвіду і невмінням вибирати життєві орієнтири.

Розповсюджені такі причини суїциду:

- втрата коханої людини;
- задіте почуття особистої гідності;
- велика перевтома;
- зруйнування захисних механізмів особистості в результаті алкогольного сп'яніння, вживання наркотичних речовин;
- ототожнення себе з людиною, яка здійснила самогубство.

Для знаходження причин суїцидальної поведінки важливе значення мають мотиви, які дозволяють судити про конкретні причини, які призводять до цього. Знайти справжні мотиви та причини не завжди вдається із-за недостатньої кількості інформації [20, С. 430-442].

Соціальні сироти – бездоглядні діти, котрі при живих батьках чи опікунах виявилися соціально відторгнутими через:

- негаразди в сім'ї;
- несумісне виконання обов'язків опікуном;
- втечу з дому та мандрівний спосіб життя;
- сексуальні домагання з боку дорослих;
- дитячу проституцію.

Дитина вулиці (вулична молодь) – це будь-який неповнолітній для якого вулиця (у широкому розумінні, яке включає незайняте житло, незаселені землі тощо) стала його або її звичайним місцем перебування, а також той, хто немає достатньо захисту.

Ці та інші категорії підлітків здійснюють правопорушення [18, С. 206-213]. Всі правопорушення поділяються на проступки та злочини. Проступок – це протиправні дії, що регулюються нормами адміністративного, цивільного, трудового та іншими галузями права.

Види проступків неповнолітніх :

- агресивно-насильницька поведінка (бійки, лихослів'я);
- бродяжництво.

Злочин – це протиправне, суспільно небезпечне діяння, що класифікується за певними нормами кримінально-процесуального права (згвалтування, вбивство) [6, С. 355-356].

Ці поняття найбільше розкривають суть проблеми протиправної поведінки підлітків в умовах сьогодення.

1.2. Соціальні проблеми делінквентних підлітків

Становлення особи — це процес її формування як суб'єкта суспільних відносин. В результаті цього процесу людина набуває самосвідомості, формується як соціально-орієнтований член суспільства. Соціалізація, в свою чергу, відбувається під впливом різноманітних факторів соціального середовища відповідно до функціонування певних соціально-психологічних механізмів засвоєння інформації. Критерієм соціалізації є вік, а вік за своєю суттю є поняттям суспільно-історичним.

Оскільки процес формування особи з самого початку є соціальним, зрозуміло, що він залежить від бажання та можливостей суспільства створити цього суб'єкта. Для того щоб певною мірою контролювати, а також впливати

на процес формування особи, необхідно чітко уявити собі основні інститути соціалізації, їх можливості та тенденції розвитку за сучасних умов [12, С. 47-53].

Кримінологами доведена соціальна природа злочинності. Ще в 1831 році бельгійський соціолог-позитивіст, зарубіжний член-кореспондент Петербурзької Академії наук Кетле Ламбер Адольф Жак писав: «Суспільство підготовлює злочин, а злочинець є тільки знаряддя». Виходячи з цього, об'єктом профілактичного впливу мають стати основні, найбільш значущі в соціальному відношенні сфери життєдіяльності неповнолітніх. Саме на них необхідно зосередити основні зусилля розробників державної політики. Таких сфер життєдіяльності можна виокремити сім: здоров'я, батьківська сім'я, навчання, дозволя, працевлаштування, трудова зайнятість, поведінка в кримінальних ситуаціях і, можливо, слід виділити як самостійну сферу - формування в неповнолітніх і молоді життєвих, моральних, трудових та інших базових ціннісних орієнтацій [8, С. 47-53].

Однією з особливостей підліткової злочинності є її психологічний механізм наслідування дорослих, що широко «рекламується» останніми, в тому числі через засоби масової інформації з використанням психологічних прийомів впливу [12, С.117-121].

У кримінологічній літературі зустрічається точка зору про вплив засобів масової інформації (далі - ЗМІ), насамперед, телебачення й кіно в культивуванні серед молоді «злочинної ідеології». Здійснюється нагнітання страху перед злочинністю на тлі інформації, сповненої жаху, часто далекої від реальної дійсності.

На думку майже 90% французів і такої ж кількості німців, бельгійців, італійців, усі біди з дітьми трапляються з вини «голубого екрана». Європейське товариство захисту дітей підрахувало, що у фільмах і передачах по всіх європейських каналах щогодини показують не менше 20 вбивств і правових злодіянь. Але наше телебачення (українське і російське), яке стало суто комерційним, переступило цю статистику. Так, згідно з газетними

даними, тільки за один день столичні телевізійні канали показали 160 бійок, 202 вбивства, 6 пограбувань, 10 статевих сцен та іншу вульгарність. Оскільки підлітки проводять в середньому від 3 до 4 годин на день біля екрана телевізора, то можна уявити силу впливу на дитячу психіку [23].

На вітчизняному телебаченні спостерігається велика кількість криміналу у кінофільмах (серіалах): «Бригада», «Марш Турецького», «Агент національної безпеки», та багато інших. Відмінна риса цих кінофільмів - відхід від реального життя й соціальних мотивів, а також накладення західного типажу поліцейського, узятого з художньої реальності, на наш вітчизняний реальний типаж.

Не меншої шкоди завдають ЗМІ, коли через них транслюється романтизація злочинного життя, вакханалія, аморальність, брутальність. Це призводить до того, що серед молоді й підлітків негативна соціальна поведінка набуває привабливості. З'являються думки про можливість «союзницьких» стосунків із злочинцями. Висловлюються навіть ідеї про те, що злочинський світ – це частина української культури, а злочинські «правильні поняття» легші й розумніші законів [9, С.47-53].

Жорстоке поводження з дітьми, інтенсивне «витіснення» дітей і підлітків із сім'ї на вулицю надає поштовх новому збільшенню протиправної поведінки неповнолітніх, частіше всього майнового характеру. Проведені дослідження свідчать, що ступінь впливу сімейного неблагополуччя в підлітків, які вчинили майнові злочини, вищий, ніж в інших неповнолітніх злочинців [15, С.108-110].

Одним із психологічних факторів формування злочинної поведінки є емоційна відчуженість підростаючої людини.

Важливу роль у сімейному вихованні відіграє вся атмосфера сімейного життя, і зокрема емоційний характер взаємин між батьками і маленькими дітьми. Дорослі для маляти, а потім підліткам, є своєрідним «психологічним центром».

У тих випадках, коли «психологічний центр» в особі матері, батька або когось іншого, хто їх замінює, не виконує покладених на нього природою і суспільством функцій, у дитини з'являється відчуття занепокоєння і своєї незахищеності. Це передумова для психологічного відчуження людини, формування в неї особистісної позиції неприйняття навколишнього середовища, нерозуміння його і навіть очікування погрози з його боку.

Зростає і негативний вплив з боку однолітків на формування правосвідомості підлітка. Неформальні групи також сприяють поширенню алкоголізму, наркоманії і токсикоманії в підлітковому середовищі.

Таким чином, не слід забувати, що основи характеру, вихідні життєві установки, цінності закладаються в сім'ї. Саме в ранньому віці, у сім'ї дітям прищеплюються основні моральні вимоги, правила поведінки і пристойності. І у зв'язку із цим весь подальший процес виховання вже має певні основи моральних підвалин, закладених у характері людини сім'єю. Тому дефекти сімейного виховання – одна з основних детермінант злочинів та інших правопорушень неповнолітніх.

В наслідок впливу соціально-економічних і політичних факторів останнім часом у деяких сім'ях виникла криміногенна ситуація. Вона призвела до збільшення кількості асоціальних сімей різних типів [4, С.4-6].

Необачною, однак, буде думка про те, що злочинна поведінка неповнолітніх є долею виключно незаможних, соціально уразливих прошарків. Багатство, нажите неправедним шляхом, володіє руйнівною силою й духовно спустошує. І коли ми сьогодні читаємо, що в європейських країнах за останнє десятиліття кількість злочинів неповнолітніх зросла від 40 до 70%, а в більшості країн світу рівень дитячої злочинності немає спаду і скорочення, то брати це за головний аргумент і стверджувати однозначно, що збільшення злочинності серед неповнолітніх в Україні відповідає загальносвітовому стандарту, глобалізації світового порядку, без урахування класових відмінностей, помилково [9, С. 47-53].

Перехід до ринкових відносин серйозно ускладнив організацію дозвілля неповнолітніх і в літню пору. Частина дитячих установ ліквідовано через нерентабельність і відсутність грошових державних дотацій. Тому невіпадково улюбленими місцями дозвілля підлітків стали горища, підвали, де вони самі собі пани, безконтрольні і вільні у виборі форм «розваг».

Сьогодні молодіжні організації не є інститутами соціалізації цієї вікової генерації. Щороку росте кількість злочинів, скоєних у групі. Безліч неформальних молодіжних груп, що є нині, зазнає постійної критики, при цьому не пропонується інших варіантів соціалізації. Ніхто не стане сперечатися, що підростаючі люди апіорі соціальні. Їм властиве прагнення до об'єднання, де кожен почуває свою силу, формується як особистість.

Суспільство не змогло запропонувати молоді ні орієнтирів, ні ідеологій. Колишні й нові молодіжні організації не зуміли, з одного боку, завоювати широке визнання молоді, з іншого боку – не стали помітними помічниками суспільства у вирішенні молодіжних проблем і вихованні молодого покоління [4, С.4-6].

Причиною криміналізації молоді є те, що сучасний підліток не має позитивних прикладів для наслідування, ідеалів, до яких він; міг би прагнути. Багато людей, особливо молодь, втратило звичні життєві орієнтири, віру в духовні цінності, значно ослаблені родинні, сімейні, виробничі й інші зв'язки, що істотно знижує можливості соціального контролю [12, С.47-53].

Однією зі спонукальних причин скоєння підлітками правопорушень є несправедливе, грубе ставлення до них дорослих членів сім'ї. Щорічно від цього страждають близько 2 млн. хлопчиків і дівчаток у віці до 14 років. Для 10% з них сімейне насильство закінчується смертельним результатом; 2 тис. закінчують життя самогубством.

Зазвичай агресором у сім'ї є чоловік, а його жертвами – ті, хто слабший. Та якщо жінки, особливо бездітні, можуть позбутися кривдника шляхом обміну житлоплощі, розлучення тощо, то правове становище дітей такої можливості не дає. Вони змушені терпіти лише побої і катування

здебільшого від власних же батьків. Психічний стан багатьох неповнолітніх правопорушників характеризується постійним бажанням кудись виїхати, змінити місце проживання й навчання. У цьому можна побачити прагнення вийти з важкої або конфліктної ситуації.

У міру дорослішання і отримання самостійності підліток одержує можливість позбутися таких умов життя, уникнути причіпок, докорів, байдужості, у багатьох випадках – побоїв і знущань. Ця можливість реалізується шляхом дедалі активної участі неформальних групах однолітків і втеч із дому.

У підлітків, до яких постійно так ставляться, усталюється думка, що брутальність – норма у стосунках між людьми. Вони легко впадають у стан гніву, причому їхній гнів найчастіше виливається на слабших: молодших за віком, на тварин. Найчастіше несправедливе ставлення до підлітка викликає розпачливе бажання за будь-яку ціну помститися кривдникові і веде до скоєння злочину. В 30% випадків неповнолітні особи скоюють злочини проти життя у відповідь на провокуючі дії з боку майбутньої жертви [4, С.4-6].

Отже, підлітки з девіантною поведінкою є досить гострою проблемою сучасності, тому даній категорії населення приділяється багато уваги.

1.3 Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх

Боротьба зі злочинністю неповнолітніх є однією з найважливіших і складніших проблем сьогодення. Ті зміни, які відбуваються у злочинному середовищі серед неповнолітніх, викликають занепокоєння та потребують рішучих, енергійних та цілеспрямованих дій. Незважаючи на певні позитивні зрушення щодо структури та динаміки, рівень злочинності неповнолітніх залишається досить високим. Сучасному стану злочинності неповнолітніх притаманні такі кримінально-правові та кримінологічні риси, як організованість, груповий характер, жорстокість та зухвалість при вчиненні

злочинів, участь у складі груп дорослих злочинців, рецидивів тощо [16, с.91].

Тривожні тенденції спостерігаються стосовно особи злочинця-неповнолітнього. Серед них значна кількість зловживає спиртними напоями, наркотиками, не навчається і не працює, не має позитивного дозвілля, тобто фактично перебуває поза соціальним контролем, що, безумовно, сприяє легкому переходу підлітка на злочинний шлях.

З усіх видів покарань, передбачених КК, до неповнолітніх можуть бути застосовані лише ті, які прямо вказані у статті 98 КК. У тих випадках, коли покарання за законом не можуть бути призначені неповнолітньому, передбачені санкцією статті. Особливої частини злочин, за який засуджується така особа, суд їх не призначає, а натомість обирає покарання з інших, які названі у статті 98 КК.

При застосуванні щодо неповнолітніх штрафу потрібно виходити з того, що кримінальне покарання має особистісний характер. Тому закон передбачає певні заходи проти того, щоб штраф, призначений неповнолітньому, сплачувався за нього батьками чи іншими особами. Саме тому штраф застосовується лише до неповнолітніх, які самі можуть його сплатити - за рахунок самостійного доходу, власних коштів або майна, на яке може бути звернене стягнення.

Штраф до неповнолітніх може застосовуватися як основне, і як додаткове покарання. Мінімальний розмір штрафу, який призначається неповнолітнім, такий саме, як і до дорослих засуджених, - 30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Максимальний розмір штрафу для неповнолітніх не повинен перевищувати 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що значно менше ніж для повнолітніх осіб. При несплаті штрафу суд може призначити громадські роботи [5, с.113].

Громадські роботи можуть бути призначені неповнолітньому з врахуванням обмежень. Вони стосуються віку особи, якій призначається таке покарання, мінімальної і максимальної тривалості громадських робіт для неповнолітніх, їх щоденної тривалості.

Виправні роботи можуть бути призначені неповнолітньому, який на момент призначення покарання прийнятий на роботу за трудовим договором (контрактом) постійно чи тимчасово на строк, який відповідає принаймні тривалості призначеного покарання. Однак не може призначатися таке покарання непрацюючим неповнолітнім. Виправні роботи призначаються неповнолітнім, які досягли 16-річного віку.

Арешт - це одне з покарань, пов'язане з ізоляцією засудженого неповнолітнього від суспільства. Неповнолітні повинні відбувати арешт окремо від дорослих засуджених. Порівняно з дорослими засудженими, тривалість арешту для неповнолітніх істотно скорочена - вдвоє мінімальний термін, і в чотири рази скорочено максимальний [19, с.57].

Позбавлення волі на певний строк - це найбільш суворе покарання в системі покарань, які застосовуються до неповнолітніх. Неповнолітньому, який уперше вчинив злочин невеликої тяжкості, покарання у виді позбавлення волі не призначається [2, с.58]. Мінімальний строк позбавлення волі для неповнолітнього, як і для дорослого засудженого, становить один рік. А за особливо тяжкий злочин, пов'язаний з умисним позбавленням життя людини, неповнолітньому може бути призначене позбавлення волі строком до п'ятнадцяти років. Обставини, специфічні до призначення покарання неповнолітньому можуть бути як сприятливими, так і несприятливими до засудженого.

Сприятливі обставини - це ті, які дають підстави для:

- а) застосування щодо неповнолітнього передбаченого законом звільнення від покарання чи його відбування;
- б) призначення більш м'якого покарання;
- в) призначення покарання, ближчого до мінімального можливого за законом.

Несприятливі - навпаки, обтяжують становище неповнолітнього засудженого, за наявності яких:

- а) унеможливується звільнення від покарання чи його відбування;

б) не застосовується призначення більш м'якого покарання, ніж передбачене законом;

в) призначається додаткове покарання;

г) призначається покарання максимально суворе чи близьке до нього [19, с.59].

При призначенні покарання неповнолітньому належить враховувати:

- сімейні обставини: наявність чи відсутність батьків, або осіб, що їх замінюють, рівень їх турботи про дитину та позитивний або негативний вплив, який вони справляють на неповнолітнього;
- матеріальні умови життя і виховання неповнолітнього;
- відвідування школи чи іншого навчального закладу, рівень успішності та стан поведінки, ставлення до вчителів, вихователів;
- спілкування з дорослими, їх авторитетність у неповнолітнього та вплив, який справляється ними на засуджуваного, наявність матеріальної чи іншої залежності від дорослих;
- наявність у неповнолітнього морального обов'язку піклуватися про інших членів сім'ї та його ставлення до цього обов'язку;
- ставлення неповнолітнього до правопорушень, вчинених іншими особами, та його ставлення до призначених їм правових заходів впливу [16, с.92].

Усі обставини, які впливають на призначення покарання неповнолітньому, повинні враховуватися в сукупності. Тобто, сам факт вчинення злочину особою, яка не досягла 18-річного віку, ще не є підставою для обов'язкового пом'якшення становища такої особи. Водночас, за наявності передбачених законом умов, суд зобов'язаний обговорити й визначити можливість застосування щодо неповнолітнього пільг, на які може претендувати така особа.

21	http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/18850/1/0_%d0%94%d0%98%d0%a1_%d0%9a%d0%98%d0%94%	2 джерела	3.7%
22	https://mylektsii.ru/6-137925.html		3.68%
23	http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/1463/1/%d0%9f%d0%be%d1%81i%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba_2011_...		3.55%
25	https://knowledge.allbest.ru/law/2c0a65625b3bc78b5d43b89421206c26_1.html	4 джерела	3.23%
26	https://www.yaneuch.ru/cat_95/krimnologchna-harakteristika-zlochinnost-nepovnoitnh/324348.2445658.page1.html	19 джерел	3.21%
27	http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/1253/1/%d0%9f%d0%9e%d0%a1%d0%86%d0%91%d0%9d%d0%98%	2 джерела	3.08%
28	https://works.doklad.ru/view/uNuJgdnXOAM/all.html	5 джерел	3.01%
29	https://studfile.net/preview/5602741/page:7	10 джерел	2.53%
30	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3219/Aktualni-problemy-eksperimentalnoi-psykholohii-dosvid-ta...		2.49%
31	https://www.turboreferat.ru/pedagogy/robota-socalnogo-pedagoga-z-devantnimi/52376-270885-page1.html	10 джерел	2.34%
32	https://studfile.net/preview/4512157/page:22	2 джерела	2.21%
33	https://westudents.com.ua/glavy/48579-52-harakteristika-devatsy.html	3 джерела	1.99%
34	https://vseosvita.ua/library/deviantna-povedinka-pidlitkiv-rozrobka-240216.html	5 джерел	1.74%
35	http://ni.biz.ua/5/5_16/5_162465_sistema-sotsialnih-sluzhb-v-rossii.html	2 джерела	1.47%
36	https://med-books.by/books_5/1890.rtf		1.47%
37	https://studfile.net/preview/2427144/page:27	13 джерел	1.39%
38	http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/45473/3/dis_mukan_o.v.pdf	2 джерела	1.39%
39	http://pravoznavec.com.ua/period/chapter/216/2364/86125	5 джерел	1.37%
41	https://knote.edu.ua/file/NjY4NQ==/4fcd682e2ca1fd0b81d5d559114bb787.pdf		1.29%
42	https://bondar-vitalij.webnode.com.ua/_files/200000142-9eda19fd78/Deviantna_povedinka_ditey_ta_molodi_yak_forma...	9 джерел	1.27%
43	http://diplomba.ru/work/110874	7 джерел	1.14%
44	https://ua-referat.com/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96_%D...		1.04%

45	https://subj.ukr-lit.com/socialna-pedagogika-bogdanova-i-m-teoretichnij-material-dlya-samostijnogo-opracuvannya	2 джерела	0.99%
46	https://kkpk.nmu.org.ua/ua/zbirnik/2_-_Zbirnik_2016%20(2).pdf		0.87%
48	http://eprints.zu.edu.ua/12534/1/%D0%9B%D0%BE%D0%B9%D0%BA%D0%BE%20%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B0.pdf		0.77%
49	https://studfile.net/preview/4512157/page:25	2 джерела	0.77%
50	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/880/1/dordai_dis.pdf		0.67%
51	https://ua-referat.com/%D0%94%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0	2 джерела	0.67%
52	http://innaboyko816.blogspot.com/p/blog-page_36.html		0.62%
54	https://mydisser.com/ua/avtoref/view/10313.html	2 джерела	0.57%
55	https://ua-referat.com/%D0%92%D1%96%D0%B4%D1%87%D1%83%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0	2 джерела	0.57%
56	https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/radaphd/1844/dysertaciyaslyvykybogdanastepanovycha14082020.pdf		0.57%
57	http://ep3.nuwm.edu.ua/3872/1/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0	2 джерела	0.55%
58	http://uchika.in.ua/sumsekij-derjavnij-universitet-mijnarodno-pravove-zabezpechenn.html?page=26	3 джерела	0.55%
60	https://coollib.com/b/334895/read	4 джерела	0.5%
61	http://5fan.ru/wievjob.php?id=15921	2 джерела	0.47%
62	http://vuzlib.com.ua/articles/book/42091-Zb%D1%96rnik_naukovikh_pra%D1%81_stude/11.html	8 джерел	0.45%
63	http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/10683/1/%D0%9F%D0%9E%D0%9B%D0%86%D0%A9%D0%A3%D0%A9_%D0%9E%D0%...		0.4%
64	http://www.adhdportal.com/book_2043_chapter_39_OSUDNST_VK_Z_JAKOGO_MOZHE_NASTAVATI_KRIMNALNA_VDP	2 джерела	0.35%
65	http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2622/1/Pushchina_Methodical_Guidelines.pdf		0.35%
71	http://www.ndu.edu.ua/storage/styd_visnuk/visnuk_stud_tov_13_2015.pdf		0.3%
73	http://osvitatk.com.ua/Zhurnal/Osvitatk2402016.pdf		0.25%
76	http://ps.stateuniversity.ks.ua/eng/file/issue_84/part_2/issue_84_2.pdf	2 джерела	0.2%
77	https://nlu.edu.ua/files/cryminology/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84_%D0%97%D0%BB%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%B...		0.2%

79 http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/4195/%d0%91%d0%b0%d1%81%20%d0%a0.%d0%92_%d0 3 Джерела 0.2%

80 <http://referatu.net.ua/referats/135/37404/?page=2> 0.2%

81 <http://referatu.com.ua/referats/7569/157390> 30 Джерел 0.2%

Джерела з Бібліотеки

80

24 Студентська робота ID файлу: 1004245791 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 2 Джерело 3.4%

40 Студентська робота ID файлу: 1015629627 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 1.32%

47 Студентська робота ID файлу: 1013631015 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 0.8%

53 Студентська робота ID файлу: 1014938730 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 0.57%

59 Студентська робота ID файлу: 1016029405 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 0.52%

66 Студентська робота ID файлу: 1015971227 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 5 Джерело 0.35%

67 Студентська робота ID файлу: 1004245801 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 8 Джерело 0.3%

68 Студентська робота ID файлу: 1010040345 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 46 Джерело 0.3%

69 Студентська робота ID файлу: 1004245802 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 0.3%

70 Студентська робота ID файлу: 1012372689 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 0.3%

72 Студентська робота ID файлу: 1006728058 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 0.25%

74 Студентська робота ID файлу: 1015954178 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 2 Джерело 0.22%

75 Студентська робота ID файлу: 1015742542 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 2 Джерело 0.22%

78 Студентська робота ID файлу: 1015696773 Навчальний заклад: Open International University of Human Development 8 Джерело 0.2%